

מגילת אסתר - מבט היסטורי

א. מגילה י, ב

רבי יונתן פתח לה פיתחא להאי פרשתא מהכא: וקמתי עליהם וגו' והכרתי לבבל שם ושאר ונין ונכד נאם ה'. שם - זה הכתב, שאר - זה לשון, נין - זה מלכות, ונכד - זו ושתי.

רבי שמואל בר נחמני פתח לה פיתחא להאי פרשתא מהכא: תחת הנעצוץ יעלה ברוש ותחת הסרפד יעלה הדס. תחת הנעצוץ - תחת המון הרשע שעשה עצמו עבודה זרה, דכתיב ובכל הנעצוצים ובכל הנהללים, יעלה ברוש - זה מרדכי שנקרא ראש לכל הבשמים, שנאמר ואתה קח לך בשמים ראש מר דרור ומתרגמינן: מרי דכי. תחת הסרפד - תחת ושתי הרשעה בת בנו של נבוכדנצר הרשע, ששרף רפידת בית ה', דכתיב רפידתו זהב, יעלה הדס - זו אסתר הצדקת, שנקראת הדסה, שנאמר ויהי אמן את הדסה. והיה לה' לשם - זו מקרא מגילה, לאות עולם לא יכרת - אלו ימי פורים.

רבי אבא בר כהנא פתח לה פיתחא להאי פרשתא מהכא: לאדם שטוב לפניו נתן חכמה ודעת ושמחה - זה מרדכי הצדיק, ולחוטא נתן ענין לאסוף ולכנוס - זה המון, לתת לטוב לפני האלהים - זה מרדכי ואסתר, דכתיב: ותשם אסתר את מרדכי על בית המון.

רבה בר עופרן פתח לה פיתחא להאי פרשתא מהכא: ושמתי כסאי בעילם והאבדתי משם מלך ושרים. מלך - זו ושתי, ושרים - זה המון ועשרת בניו.

רב דימי בר יצחק פתח לה פיתחא להאי פרשתא מהכא: כי עבדים אנחנו ובעבדתנו לא עזבנו אלהינו ויט עלינו חסד לפני מלכי פרס, אימתי - בזמן המון.

רבי חנינא בר פפא פתח לה פתחא להאי פרשתא מהכא: הרכבת אנוש לראשנו באנו באש ובמים. באש - בימי נבוכדנצר הרשע, ובמים - בימי פרעה, ותוציאנו לרויה - בימי המון

ריש לקיש פתח לה פתחא להאי פרשתא מהכא: ארי נהם ודב שוקק מושל רשע על עם דל. ארי נהם - זה נבוכדנצר הרשע, דכתיב ביה עלה אריה מסבכו, דב שוקק - זה אחשוורוש, דכתיב ביה וארו חיוה אחרי תנינה דמיה לדב. ותני רב יוסף: אלו פרסיים, שאוכלין ושותין כדוב, ומסורבלין בשר כדוב, ומגדלין שער כדוב, ואין להם מנוחה כדוב. מושל רשע - זה המון, על עם דל - אלו ישראל, שהם דלים מן המצות.

רבי אלעזר פתח לה פתחא להאי פרשתא מהכא: בעצלותים ימך המקרה ובשפלות ידיים ידלף הבית, בשביל עצלות שהיה להם לישראל שלא עסקו בתורה, נעשה שונאו של הקדוש ברוך הוא מך. ואין מך אלא עני שנאמר ואם מך הוא מערכך, ואין מקרה אלא הקדוש ברוך הוא, שנאמר המקרה במים עליותיו.

ב. מגילה יא, ב

בימים ההם כשבת המלך, וכתיב בתריה בשנת שלוש למלכו. אמר רבא: מאי כשבת - לאחר שנתייבשה דעתו. אמר: בלשצר חשב וטעה, אנא חשיבנא ולא טעינא ... אנא חשיבנא ולא טעינא. מי כתיב למלכות בבל? לבבל, כתיב. מאי לבבל, - לגלות בבל. כמה בצירן - תמני. חשיב ועייל חילופייהו. חדא דבלשצר, וחמש דדריוש וכורש, ותרתי דידיה הא שבעין. כיון דחזי דמלו שבעין ולא איפרוק, אמר: השתא ודאי תו לא מיפרקי, אפיק מאני דבי מקדשא ואשתמש בהו. - בא שטן וריקד ביניהן והרג את ושתי

ג. מגילה ז, א

אמר רב שמואל בר יהודה: שלחה להם אסתר לחכמים: קבעוני לדורות! שלחו לה: קנאה את מעוררת עלינו לבין האומות. שלחה להם: כבר כתובה אני על דברי הימים למלכי מדי ופרס. רב ורב חנינא ורבי יוחנן ורב חביבא מתנו. בכוליה סדר מועד כל כי האי זוגא חלופי רבי יוחנן ומעיל רבי יונתן: שלחה להם אסתר לחכמים: כתבוני לדורות. שלחו לה: הלא כתבתי לך שלישים, שלישים

ז. רש"י | עזרא, פרק א

ובאות' שנה בשנת אחת לכורש יסודו ישראל יסוד ב"ה וצרי יהודה ובנימין הלשינו עליהם לכורש מלך פרס וצוה לבטל המלאכ' שלא לבנות עוד בנין בית המקדש והיו ישראל בטלים שלא בנו הבית כל מלכות כורש ואחשורוש שמלך אחריו עד שנת שנים למלכות דריוש בן אחשורוש מלך פרס שהוא דריוש בן אסתר ובשנת שנים למלכותו התחילו לבנות בית המקדש עד אשר הושלם הבנין ומשנת אחת לכורש עד שנת שנים לדריוש בן אחשורוש מלך פרס שנבנה הבית בימיו היו י"ח שנה לקיים מה שנאמר (דניאל ט) למלאות לחרבות ירושלים ע' שנה וגו' ועכשיו בשנת שנים לדריוש הושלמו ע' שנה למלאות לחרבו' ירושלים חורבן הבית שגלה צדקיהו ומגלו' יהויקים עד גלות צדקיהו שנחרב הבי' היו שמנה עשר' שנה ועכשיו בשנת אחת לכורש מלך פרס הושלמו ע' שנה מגלות יהויקים שגלו ישראל לבבל ובכך נתקיים המקרא שנא' (ירמיה כ"ט) כי לפי מלאת לבבל ע' שנה אפקוד אתכם וגומר וזו היא הפקיד' שחזרו ישראל על אדמתם ובנו יסוד בנין הבית אף על פי שלא נגמר עכשיו נמצא שהיה נ"ב שנה מגלות צדקיהו שנחרב הבית עד שנה אחת לכורש מלך פרס ושמנה עשרה לאחר שנה א' לכורש שהיא שנת שנים לדריוש מלך פרס הושלמו שבעים שנה לחורבות ירושלים מגלות צדקיהו שנחרב הבית עד שנים לדריוש שהתחילו ישראל לבנות הבנין וגמרוהו וכן מוכיח בסדר עולם ובמסכת מגילה ובספר זה כאשר בארת:

ולא רבעים. עד שמצאו לו מקרא כתוב בתורה כתב זאת זכרון בספר, כתב זאת - מה שכתוב כאן ובמשנה תורה, זכרון - מה שכתוב בנביאים, בספר - מה שכתוב במגילה. כתנאי: כתב זאת - מה שכתוב כאן, זכרון - מה שכתוב במשנה תורה, בספר - מה שכתוב בנביאים, דברי רבי יהושע. רבי אלעזר המודעי אומר: כתב זאת - מה שכתוב כאן ובמשנה תורה, זכרון - מה שכתוב בנביאים, בספר

ד. מגילה יב, א

שאלו תלמידיו את רבי שמעון בן יוחאי: מפני מה נתחייבו שונאיהן של ישראל שבאותו הדור כליה? אמר להם: אמרו אתם! - אמרו לו: מפני שנהנו מסעודתו של אותו רשע. - אם כן שבשושן יהרגו, שבכל העולם כולו אל יהרגו! - אמרו לו: אמור אתה! - אמר להם: מפני שהשתחוו לצלם. - אמרו לו: וכי משוא פנים יש בדבר? - אמר להם: הם לא עשו אלא לפנים - אף הקדוש ברוך ה ו לא עשה עמהן אלא לפנים, והיינו דכתיב כי לא ענה מלבו. - מה שכתוב במגילה.

ה. אסתר ה, ג

וַיֹּאמֶר לָהּ הַמֶּלֶךְ מֶה לָּךְ אֶסְתֵּר הַמִּלְכָּה וּמַה בְּקִשְׁתְּךָ עַד חֲצִי הַמַּלְכוּת וַיַּנְתֵּן לָךְ:

רש"י

(ג) עד חצי המלכות - דבר שהוא באמצע ובחצי המלכות הוא בית המקדש שהתחילו לבנותו בימי כורש וחזר בו וצוה לבטל המלאכה ואחשורוש שעמד אחריו גם הוא ביטל המלאכה

ו. עזרא | פרק ד

(ו) ובמלכות אחשורוש בתחלת מלכותו כתבו שטנה על ישיבי יהודה וירושלם: ... (ח) רחום בעל טעם ושמשי ספרא כתבו אגרה חדה על ירושלם לארתחששתא מלכא כנמא (כד) באדין בטלת עבדת בית אלהא די בירושלם והנת בטלא עד שנת תרתין למלכות דריוש מלך פָּרְס: פ

רש"י

ושמשי ספרא - ושמשי היה סופר הוא שמשי בנו של המן